

Сюй Вейвей

Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості

У статті розглянуто проблему виконавської стабільності майбутнього вчителя музики, актуальну для всіх різновидів музично-виконавської діяльності. Конкретизовано музично-виконавську діяльність як один із компонентів фахової діяльності вчителя музики. Розглянуто особливості та специфіку вокально-виконавської діяльності студентів-практикантів. Зазначено про значущість впливу очікуваних і неочікуваних стресорів на стабільність процесу вокального виконавства. Окреслено риси стабільного й нестабільного типів виконавської поведінки студентів. Розкрито зміст зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на сценічну поведінку виконавців. Здійснено наукове узагальнення сутності поняття «виконавська стабільність майбутнього вчителя музичного мистецтва».

Ключові слова: виконавська стабільність; майбутній учитель музики; музично-виконавська діяльність; неочікувані стресори; очікувані стресори; тип виконавської поведінки.

Фахове навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва вимагає цілеспрямованої підготовки до музично-виконавської діяльності, яка має провадитись майбутнім фахівцем у самих різних галузях роботи педагога-музиканта. Зокрема, провадження означеної музично-виконавської діяльності відбувається під час музичних заходів просвітницького характеру, організованих музично-педагогічними ВНЗ в загальноосвітніх та музичних школах, під час міжнародних та всеукраїнських музично-виконавських конкурсів різних рівнів, під час концертних заходів, організованих факультетами та інститутами мистецтв педагогічних університетів, під час організації та проведення уроків музичного мистецтва та музичних заходів в загальноосвітніх школах у процесі «Виробничої педагогічної практики з музики» та ін.

Слід зауважити, що проведене нами спостереження за перебігом результатів виконавської діяльності студентів, що здобувають освітній рівень бакалавра, а також магістрантів-вокалістів, під час поточного модульного та підсумкового контролю, а також під час концертів та вокальних конкурсів засвідчило, що переважна більшість студентів є психологічно не готовою до повноцінної передачі слухацькій аудиторії створеного під час попередніх занять інтерпретаційного концепту вокального твору.

Навіть ретельна попередня підготовка до виступу не є гарантією для повноцінного успішного прилюдного створення музичного образу. На індивідуальних заняттях з «Постановки голосу» підготовлена програма може звучати досить добре і у вокально-технічному, і в інтерпретаційному аспектах, а уже під час поточного модульного контролю, коли окрім викладача й концертмейстера програму слухає комісія, що стає для студента певним психологічним подразником, виконання вокальних творів здійснюється студентом уже не на тому ж належному рівні завдяки різним «несподіванкам» на кшталт темпових втрат, раптової відмови верхнього регістру, неочікуваного забування давно вивченого тексту тощо.

Словникове визначення понятійної ознаки «стабільний» потрактовується як «...сталий, незмінний, стійкий». З англійської мови термін «stability» перекладається як стабільність, стійкість, стан рівноваги [1, 623]. Д.Юник у процесі дослідження феномену виконавської надійності педагога-музиканта провів логічне розмежування між цим феноменом і поняттям «виконавська стабільність», окреслив останнє поняття як «...повторення досягнутої результативності діяльності навіть з допущенням великої кількості тих самих інтерпретаторських недоліків» [2, 116].

Проблематика психологічної стабільності особистості була висвітлена у наукових працях Н.Гришина, Л.Куликова, Т.Крюкова, Д.Леонтьєва та ін. На думку дослідників, психологічна стабільність особистості передбачає актуалізацію комплексу психо-адаптаційних процесів, які забезпечують емоційний комфорт шляхом збереження необхідної послідовності й узгодженості певних функцій та дій особистості, залученої до суспільного життя. Одним з

чинників психологічної стабільності особистості науковці визначають стійкість до стресорів як в особистому житті, так і у процесі провадження фахової діяльності.

Музично-виконавська діяльність є одним із найважливіших компонентів фахової діяльності вчителя музики, який на уроках музичного мистецтва є одночасно педагогом, виконавцем, просвітником, вихователем художньо-естетичних смаків учнів тощо. Отже, є цілком логічною увага, яка приділяється викладачами стабільності музичного виконавства майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання. Адже уже під час «Виробничої педагогічної практики з музики» студент весь час звертається до музично-виконавської діяльності: під час показу шкільного вокального репертуару (показ пісні у цілому і фрагментарно), під час забезпечення слухання музики, у процесі провадження художньо-педагогічного аналізу музичних творів тощо.

Вивчення й аналіз досвіду фахового навчання майбутніх вчителів музики засвідчують, що, як правило, викладачі-методисти під час проведення конференцій, присвячених проблемам «Виробничої педагогічної практики з музики», виказують невдоволення й висувають певні претензії кафедри «Теорії та методики постановки голосу» до показу студентами-практикантами шкільних пісень у процесі вокально-хорової роботи. Із свого боку, кафедра «Теорії та методики постановки голосу» демонструє у цілому позитивні результати модульного контролю, під час якого студенти мають виконувати «шкільний репертуар».

Відповідь на вищезазначену суперечність полягає у додаткових стресорах, появу яких спричиняє наявність дитячої аудиторії: одна справа, виконати шкільну пісню перед декількома знайомими викладачами, зовсім інша справа, виконати її перед великою кількістю школярів, які часто підсміюються, зчиняють галас та ін.

Розв'язання цієї суперечності полягає у цілеспрямованій роботі над здатністю студентів до стабільного вокального виконавства – над виконавською стабільністю майбутнього вчителя музики. Відповідаючи на запитання «Яке музичне виконавство можна назвати стабільним?», слід спиратися на провідну мету музично-виконавської діяльності – донесення до слухача концепції ідейно-творчого задуму композитора шляхом розкриття перед аудиторією художнього образу музичного твору у процесі інтерпретаційної діяльності виконавця. Таким чином, стабільність музичного виконавства спирається на стабільність донесення до слухачької аудиторії інтерпретаційного концепту: тобто ми можемо назвати стабільним таке вокальне виконавство, під час якого студент демонструє інтерпретаційний результат, який демонстрував певний тривалий термін під час попередніх занять та репетицій.

Процес музичного виконавства включає як певні запрограмовані дії виконавця, так і наздвичайні, непрогнозовані й неочікувані й почасти небажані проблемні ситуації. У той же час, кількість очікуваних стресорів під час музичного виконавства є відносно постійною, а кількість непрогнозованих стресорів, пов'язана як із зовнішніми, так і з особистісно-внутрішніми чинниками є непередбачуваною. У зв'язку із цим, саме психологічна стабільність особистості вокаліста-виконавця є одним із найважливіших чинників успішного оприлюднення результатів попередньої навчальної вокальної діяльності. Адже саме психологічна стабільність убезпечує процес вокального виконавства від дезінтеграції та забезпечує основу для повноцінного гармонічного виконання вокального твору, обумовлюючи високу якість втілення на сцені художнього образу вокального твору.

Можна спостерігати два антиподи виконавської поведінки: стабільний і нестабільний. Стабільний тип виконавської поведінки демонструє її передбачувану модель, коли студент без істотних втрат переносить на сцену результат попереднього навчально-репетиційного опрацювання, зберігаючи, з одного боку, досягнений вокально-технічний рівень, а з іншого боку, доносячи до слухача розроблений попередньо інтерпретаційний концепт.

Нестабільний тип виконавської поведінки передбачає вияв студентом її непередбачуваних моделей, зокрема, інтерпретаційний і вокально-технічний безлад

невротичного або психотичного характеру. Нестабільний тип виконавської поведінки виявляється також зниженою психологічною завадостійкістю щодо появи стресорів. Студент психологічно сприймає появу стресора як відчуття того, що він опинився в проблемній ситуації ризику, яка може призвести до втрати репутації, не справити власні надії або надії викладача тощо.

Таким чином, досліджуючи виконавську стабільність майбутнього вчителя музики, слід розглядати її як складну, інтегративну якість особистості, що обумовлена сукупністю зовнішніх і внутрішніх факторів. Зокрема, до зовнішніх факторів можна віднести соціальні обставини й умови, що сприяють музично-виконавській самореалізації під час процесу вокального навчання, належній самооцінці власних музично-творчих та інтелектуальних здібностей, психологічній підтримці навчальної вокальної діяльності з боку професорсько-викладацького складу тощо.

До внутрішніх факторів належать: активне, творче ставлення до процесу вокального навчання, філософське ставлення до невдач та складнощів музично-виконавської діяльності, відкрите спілкування й позитивне ставлення до критики з проблем музичного виконавства, внутрішня узгодженість Я-реального виконавця і Я-уявно-бажаного, домінування інтелектуального й вольового начала над емоційним, адекватне оцінювання складності вокально-педагогічного репертуару й готовності до його виконання, досвід подолання негативних явищ музично-виконавської діяльності.

З огляду на вищезазначене доцільно визначити узагальнене формулювання сутності поняття «виконавська стабільність майбутнього вчителя музики» в якості набутої інтегральної якості особистості, яка визначається здатністю до перманентного відтворення результатів попередньої навчально-репетиційної музичної діяльності в емоціогенних умовах прилюдного виконання музичних творів.

Література

1. Тлумачний словник української мови в 11 томах. – Київ: Наукова думка, 1978. Том 9, 967 с.
2. Юник Д.Г. Виконавська надійність як основа сценічної діяльності митців музичного мистецтва. Теорія та методика музичної освіти. Наукова школа Г.М. Падалки: колективна монографія. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010, С. 115-144.

Сюй Вейвей – аспірантка факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Xu Weiwei

Performing stability of the future music teacher: the essence and characteristics.

The article deals with the problem of the performance stability of the future music teacher, which is relevant for all types of performing activities. Author establishes music performance as one of the components of the professional activity of a music teacher. Paper examines specificity of the vocal-performing activity of student interns. Author identifies the influence of expected and unexpected stressors on the stability of the vocal performance process. Article outlines stable and unstable types of performing behavior of students. Paper describes the content of external and internal factors of influence on performers' stage behavior. External factors include social circumstances and conditions that promote musical and performing self-realization during the vocal training process, proper self-assessment of their own musically creative and intellectual abilities as well as psychological support for vocational education by the faculty. The internal factors include: active and creative attitude to the process of vocal education, philosophical attitude to the failures and complexities of musical performance, open communication and positive attitude to critique of the problems of musical performance, the dominance of intellectual and volitional beginning over emotional, adequate assessment of the complexity of vocal-pedagogical repertoire and readiness for its implementation, experience in overcoming the negative phenomena of performing activities. Author outlines a scientific definition of the essence of the concept of "performance stability of the future teacher of musical art" as a complex acquired integral quality of the individual, which is determined by the ability to permanently

reproduce the results of the previous educational and rehearsal music activity in the emotional conditions of the public performance of musical works.

Keywords: expected stressors; future music teachers; musical performance; performing stability; type of performing behaviour; unexpected stressors.

References

1. *Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. [Explanatory dictionary of Ukrainian language: in 11 volumes], (1978). Vol. 9.* Kyiv: Naukova dumka. 967 p. [in Ukrainian].
2. Yunyk, D.H. (2010). *Vykonavska nadiinist yak osnova stsenichnoi diialnosti myttsiv muzychnoho mystetstva. [The performing reliability as a basis of the scenic activity of musicians]. Teoriia ta metodyka muzychnoi osvity. Naukova shkola H.M. Padalky: kolektyvna monohrafiia.* Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University. pp. 115-144. [in Ukrainian].

Xu Weiwei, Postgraduate Student at the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskiy, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)